

Nr 35

Utlåtande i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande invandringspolitiken jämte motioner.

(3:e avd.)

Propositionen

Kungl. Maj:t har i propositionen nr 1, bilaga 13 (punkterna B 13—16, s. 142—161 i utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 2 januari 1970) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som förordats i statsrådsprotokollet i fråga om överföring till Sverige av vissa zigenare,

2. på driftbudgeten under elffte huvudtiteln för budgetåret 1970/71 anvisa

a. till Statens invandrarverk ett förslagsanslag av 9 800 000 kr.,

b. till Omhändertagande av flyktingar ett förslagsanslag av 10 000 000 kr.,

c. till Anpassningsåtgärder för invandrare ett reservationsanslag av 2 600 000 kr.,

d. till Undervisning för invandrare i svenska språket m. m. ett förslagsanslag av 20 000 000 kr.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 204 av herr Wikström och II: 226 av herr Ahlmark vari yrkats att riksdagen måtte i sin behandling av »organiserad överföring av vissa zigenare» i statsverkspropositionens bilaga 13 inskräpa vikten av propositionens ord om att »utöver denna kollektiva överföring bör — — — enskild invandring av zigenare få förekomma enligt samma principer som gäller för övriga invandrare»,

dels de likalydande motionerna I: 699 av herr Wikström och fru Hamrin-Thorell samt II: 737 av fru Anér och herr Mundebo i vad avser hemställan att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t

Bihang till riksdagens protokoll 1970. 6 saml. Nr 35

1. hemställer om förslag till 1971 års riksdag om statligt stöd till kommuner för anpassningsverksamhet bland invandrare,

2. påpekar behovet av att åtgärder — utan att avvakta invandrarutredningens betänkande — vidtas omgående avseende

a. ökade resurser till invandrarverket för statlig informationsverksamhet

b. särskilda åtgärder för att bereda kvalificerat utbildade invandrare arbetsmöjligheter som svarar mot deras kvalifikationer,

dels de likalydande motionerna I: 700 av herrar Wikström och Richardson samt II: 811 av herr Wedén och fru Anér vari föreslagits att riksdagen måtte till Statens invandrarverk anvisa 1 000 000 kr. att fördelas mellan de romersk-katolska, grekisk-ortodoxa och mosaiska församlingarna liksom andra religiösa invandrargrupper för deras kurativa insatser bland invandrarna,

dels motionen I: 676 av fru Elvy Olsson och fru Hamrin-Thorell vari hemställtts att riksdagen måtte

1. i överensstämmelse med de grunder som förordats av invandrarverket

a. höja anslaget till Stiftelsen Invandrantidningen från 750 000 till 1 315 000 kr.,

b. höja anslaget till Internatundervisning i svenska språket och studiecirklar i elementär svensk samhällskunskap för invandrare från 150 000 till 475 000 kr.,

2. anvisa för budgetåret 1970/71 till Anpassningsåtgärder för invandrare ett i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag med 685 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 3 285 000 kr.,

dels motionen II: 54 av fröken Åsbrink och herr Blomkvist, såvitt inte angår skolfrågor, vari föreslagits att riksdagen hos utbildningsdepartementet hemställer att departementet måtte — utan att invänta invandrarutredningens förslag till långsiktiga lösningar — uppta sådana överläggningar med berörda ämbetsverk att riktlinjer kan uppdras för ett snabbt verkställande av i motionen framförda förslag,

dels motionen II: 526 av herr Börjesson i Falköping vari hemställtts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en skyndsam utredning i syfte att effektivisera informationsverksamheten bland den utländska arbetskraften enligt vad i motionen anförts,

dels motionen II: 768 av herr Hyltander m. fl. vari hemställtts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om snabba åtgärder för att effektivisera invandrarnas integration i det svenska samhället och att vederbörande departement får uppdrag att ställa erforderliga resurser till förfogande för upplysning, information och undervisning.

Utskottet

Genom 1968 års beslut om riktlinjer för utlänningspolitiken (prop. 1968: 142, SU 196) slogs fast att det även fortsättningsvis och för den tid som nu kan överblickas är nödvändigt att upprätthålla en generell kontroll av invandringens omfattning och inriktning. Syftet med denna generella kontroll angavs vara att samordna invandringen med landets resurser och med övriga politiska målsättningar samt att upprätthålla principen om lika standard för invandrare som för den inhemska befolkningen.

Den generella kontrollen tar sig uttryck i Kungl. Maj:ts förordnanden enligt antagna riktlinjer om krav på tillstånd för att få resa in, uppehålla sig eller arbeta i landet. I nuvarande utformning ställs inte krav på tillstånd till vare sig inresa, vistelse eller arbete i fråga om medborgare i de övriga nordiska länderna. Inom den generella kontrollens ram ligger även de tillståndsmöjligheter som grundas på politisk asyl eller humanitära skäl, t. ex. ekonomiskt flyktingskap och nära släktskapsförhållanden.

Vid sidan om den reglerade invandringen ligger den humanitärt motiverade överföring av flyktingar till Sverige, för vilken arbetsmarknadsstyrelsen och socialstyrelsen har det väsentliga ansvaret.

För att belysa den utländska invandringens omfattning åren 1964—1969 har invandrarverket i sina uppgifter för långtidsbudgeten hänvisat till nedanstående tabell som grundar sig på uppgifter hämtade från den av statistiska centralbyrån handhavda befolkningsstatistiken.

	Bruttoinvandring			Utvandring			Nettoinvandring		
	Totalt	Nordbor	Icke-nordbor	Totalt	Nordbor	Icke-nordbor	Totalt	Nordbor	Icke-nordbor
1964	34 933	24 018	10 915	11 074	6 988	4 086	23 859	17 030	6 829
1965	46 528	27 680	18 848	11 349	7 489	3 860	35 179	20 191	14 988
1966	43 874	21 751	22 123	14 445	9 976	4 469	29 429	11 775	17 654
1967	27 075	14 098	12 977	14 529	9 470	5 059	12 546	4 628	7 918
1968 ¹	32 800	19 800	13 000	17 900	10 200	7 700	14 900	9 600	5 300
1969 ¹	60 100	43 900	16 200	14 500	9 200	5 300	45 600	34 700	10 900

¹ Preliminära uppgifter

I syfte att åskådliggöra invandringens betydelse för arbetsmarknaden har verket i angivet sammanhang nämnt att antalet arbetsanmälda utlänningsutgjorde vid ingången av åren 1964—1970 följande.

	Totalt	Nordbor	Icke-nordbor
1/1 1964	133 168	87 068	46 100
1/1 1965	145 403	96 577	48 826
1/1 1966	162 232	102 463	59 769
1/1 1967	175 993	106 733	69 260
1/1 1968	171 692	103 925	67 767
1/1 1969	172 496	107 052	65 444
1/1 1970	203 987	130 114	73 873

Kungl Maj:t föreslår nu riksdagen att godkänna vad i statsrådsprotokollet förordats i fråga om kollektiv överföring till Sverige av vissa utomnordiska zigenare. I ett första skede skulle denna överföring kunna avse ett årligt antal om 40—50 personer över 16 år samt deras barn. Utskottet har ingen erinran mot vad i detta sammanhang föreslagits.

Förslaget innebär vidare att utöver denna kollektiva överföring bör enskild invandring av zigenare få förekomma enligt samma principer som gäller för övriga invandrare. Syftet med motionerna I: 204 och II: 226 är tillgodosett. Ett bifall till hemställan i motionerna kan lämpligen inte komma i fråga.

Till den kollektiva och enskilda överföringen av vissa zigenare ansluter vidare ett förordat handlingsprogram för deras utbildning och anpassning. Utskottet kan godta vad sålunda förordats och förutsätter att verksamheten med bibehållen målsättning fortlöpande följs och anpassas efter vunna nya erfarenheter. Utskottet har vidare förutsatt att erfarenheterna från verksamheten kommer att redovisas. Kostnaderna under utbildningstiden avses täckas med utbildningsbidrag.

Vid behandlingen av riktlinjerna för utlänningspolitiken (SU 1968: 196, s. 5) betonade utskottet vikten av att frågor om invandrarnas anpassning skulle ges ökat utrymme. Invandrarutredningen, vars arbete beräknas pågå under hela år 1970, har inriktat sitt arbete på att kartlägga invandrarnas och minoriteternas problem. Utskottet har i tidigare nämnt sammanhang (SU 1968: 196, s. 11) förutsatt att anpassningsfrågorna även i avvaktan på en närmare bedömning ägnas aktiv uppmärksamhet och att åtgärder vidtas så långt som möjligt utan att den framtida utvecklingen onödigtvis binds. Utskottet fann vidare inte anledning till erinran mot de uppfattningar som utredningarnas direktiv återspeglade, en bedömning som utskottet ytterligare betonade vid 1969 års riksdag (SU 1969: 86, s. 17—18). Ansvaret för anpassningsåtgärderna åligger primärt de statliga och kommunala fackmyndigheterna — invandrarverket är det samordnande och initiativtagande organet som även administrerar de anslagsmedel som särskilt anvisas.

Bland förutsättningarna för en god anpassning för invandrarna till svenska förhållanden och svenskarnas anpassning till invandrarna har informations- och undervisningsfrågorna med vad därtill anknötes en framträdande plats.

Kungl. Maj:ts förslag att till Anpassningsåtgärder för invandrare anvisa 2 600 000 kr. innebär en höjning jämfört med innevarande budgetår om 600 000 kr. En ytterligare höjning av anslaget med 685 000 kr. föreslås i motionen I: 676. Motionerna I: 700 och II: 811 innebär vidare ett förslag om att 1 000 000 kr. ställs till förfogande för religiösa invandrargruppers kurtativa verksamhet.

Motionen I:676 syftar bl. a. till att möjliggöra ytterligare bidrag till Stiftelsen Invandrantidningen för utgivning av tidningen i delvis utökad form

och på ytterligare två språk utöver de nuvarande fem. Frågan berörs även i motionen II: 54.

Utskottet har inte övertygats om att tillräckliga skäl föreligger att gå ifrån propositionens anslagsberäkning på denna punkt.

Den nämnda motionen I: 676 syftar vidare till att utöver för innevarande budgetår medgivna 150 000 kr. ytterligare 325 000 kr. skall beräknas för vidgade försök med internatundervisning i svenska språket och studiecirk- lar i elementär svensk samhällskunskap. Till motiven för detta förslag kny- ter även an motionerna II: 54 och II: 768. Anslagsuppräknningen skulle ge möjlighet att vidga verksamheten från 6 internatkurser till 500 elevveckor och från 50 studiecirk- lar till 500.

Utskottet kan mot bakgrund av hittills gjorda erfarenheter inte ansluta sig till en sådan vidgning av försöksverksamheten. De brister i undervisningen i svenska som konstaterats diskuteras f. n. inom skolöverstyrelsen och in- vandrartidningen. Det bör noteras att den av skolöverstyrelsen och arbets- marknadsstyrelsen anordnade svenskundervisningen genom studieförbun- den för budgetåret 1968/69 tog i anspråk nära 18 milj. kr.

Medelsanvisning för religiösa gruppers kurativa verksamhet får be- dömas i samband med den försöksverksamhet som bedrivs med en kura- tor i Växjö och en ortodox präst i Kristianstad. Stöd kan också gå ut till invandrarnas organisationer. En väsentlig kurativ verksamhet har utveck- lats i anslutning till Invandartidningen. De regionala insatserna har hit- tills lett fram till att ett 20-tal kommuner inrättat särskilda informations- centraler för invandrare. Enligt utskottets mening finns inte skäl för en särskild medelsanvisning enligt förslaget i motionerna I: 700 och II: 811. Motionernas allmänna syfte får inom ramen för tillgängliga medel tillgodo- ses bl. a. i samband med pågående försöksverksamhet.

Vad riksdagen i motionen II: 768 föreslås begära hos Kungl. Maj:t ligger redan i antagna riktlinjer och pågående verksamhet. Någon riksdagens åtgärd är därför inte erforderlig.

Förslaget i motionerna I: 699 och II: 737 bör enligt utskottets mening inte heller föranleda till förordad åtgärd. De skäl som i motionerna anförts för ett statligt ekonomiskt stöd till kommuner för anpassningsverksamhet för invandrare utgår i huvudsak från den allmänna kostnadsfördelningen mellan stat och kommun. Ett statligt stöd utöver försöksverksamhet, råd- givning och initiativ torde inte kunna motiveras på angivna grunder. Inte heller finns anledning för riksdagen att påpeka behovet av vissa åtgärder. Som utskottet anført skall det fortsatta utredningsarbetet i och för sig inte hindra ytterligare rimliga ansträngningar att anpassa verksamheten till målsättningarna.

Med erinran om det anförda och nu pågående aktivt arbete avstyrks hi- fall till motionerna II: 54, II: 526 och II: 768. I anslutning till hemställen i den sistnämnda motionen erinrar utskottet om sin tidigare ståndpunkt

(SU 1969: 86, s. 17) att begreppen assimilering och integration bör föras bort ur debatten.

Utskottet har ingen erinran mot vad Kungl. Maj:t i övrigt förordat och föreslagit.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionerna I: 204 och II: 226 godkänner vad som förordats i statsrådsprotokollet i fråga om överföring till Sverige av vissa zigenare,
2. att riksdagen på driftbudgeten under elfte huvudtiteln för budgetåret 1970/71 anvisar
 - a. till *Statens invandrarverk* ett förslagsanslag av 9 800 000 kr.,
 - b. till *Omhändertagande av flyktingar* ett förslagsanslag av 10 000 000 kr.,
 - c. till *Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.* ett förslagsanslag av 20 000 000 kr.,
3. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 700 och II: 811 samt I: 676 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln för budgetåret 1970/71 till *Anpassningsåtgärder för invandrare* anvisar ett reservationsanslag av 2 600 000 kr.,
4. att riksdagen avslår motionerna I: 699 och II: 737 såvitt nu är i fråga,
5. att riksdagen avslår motionen II: 54 såvitt nu är i fråga,
6. att riksdagen avslår motionen II: 526,
7. att riksdagen avslår motionen II: 768.

Stockholm den 10 mars 1969

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Bohman (m), Birger Andersson (s), Axel Andersson (fp), Rikard Svensson (s), fru Wallentheim (s), herrar Mårtensson (s), Per Jacobsson (fp), Bertil Petersson (s), Bengtson (cp), Herbert Larsson (s), Nyman (fp), Hjorth (s), Kaijser (m), Björk (s) och fru Elvy Olsson (cp) samt

från andra kammaren: herrar Karlsson i Olofström (s), Almgren (s), Mellqvist (s), Nordstrandh (m), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Bergman

(s), Lindholm (s), Mattsson (cp), Fagerlund (s), fru Holmberg (s), herrar Anderson i Knäred (cp), Mundebo (fp), Elmstedt (cp), Wennerfors (m) och Eriksson i Arvika (fp).

Reservationer

1. beträffande *bidrag till Stiftelsen Invandartidningen* av herrar Bohman (m), Axel Andersson (fp), Per Jacobsson (fp), Bengtson (cp), Nyman (fp), Kaijser (m), fru Elvy Olsson (cp), herrar Nordstrandh (m), Mattsson (cp), Andersson i Knäred (cp), Mundebo (fp), Elmstedt (cp), Wennerfors (m) och Eriksson i Arvika (fp) som anser att det stycke i utskottets yttrande på s. 5 som börjar med »Utskottet har» och slutar med »denna punkt» bort ha följande lydelse:

»Motionsförslaget återförs till stiftelsens styrelses av invandrarverket godtagna förslag. Avsikten har uppgetts närmast vara att tidningen som nu kommer ut på finska, grekiska, italienska, serbokroatiska och tyska språken skulle kunna ges upplagor även på engelska och turkiska. Med hänsyn till vikten av att nå invandrarna med grundläggande information har utskottet funnit att ytterligare 360 000 kr. bör beräknas för ändamålet.»

2. beträffande *undervisning i svenska språket och svensk samhällskunskap* av herrar Axel Andersson (fp), Per Jacobsson (fp), Bengtson (cp), Nyman (fp), fru Elvy Olsson (cp), herrar Mattsson (cp), Andersson i Knäred (cp), Mundebo (fp), Elmstedt (cp) och Eriksson i Arvika (fp) som anser att det stycke i utskottets yttrande på s. 5, som börjar med »Utskottet kan» och slutar med »18 milj. kr.» bort ha följande lydelse:

»Invandrarernas möjligheter att så snart som möjligt efter ankomsten kunna få kontakter och kunskap om svenska samhällsförhållanden kan vara avgörande för den fortsatta anpassningen. Försöksverksamheten med koncentrerad svensk- och samhällsundervisning bör därför vidgas. Utskottet biträder det i motionen I: 676 framlagda förslaget som i överensstämmelse med invandrarverkets anslagsframställning medför att utöver Kungl. Maj:ts förslag 325 000 kr. bör beräknas för ändamålet.»

3. beträffande *religiösa grupperas kurativa verksamhet* av herrar Bohman (m), Axel Andersson (fp), Per Jacobsson (fp), Bengtson (cp), Nyman (fp), Kaijser (m), fru Elvy Olsson (cp), herrar Nordstrandh (m), Mattsson (cp), Andersson i Knäred (cp), Mundebo (fp), Elmstedt (cp), Wennerfors (m) och Eriksson i Arvika (fp) som anser att efter det stycke i utskottets yttrande på s. 5 som börjar med »Medelsanvisning för» och slutar med »pågående försöksverksamhet» bort införas text av följande lydelse:

»En sålunda vidgad försöksverksamhet bör snarast prövas för att ta till vara de särskilda möjligheter som kan stå till buds för att inom de angivna

grupperna få till stånd en effektiv och uppsökande kurativ verksamhet. Utskottet förutsätter att erfarenheterna kan ge bättre underlag för en prövning av medelsbehovet.»

4. beträffande *medelsanvisningen under anslaget till anpassningsåtgärder för invandrare* av

a. herrar Axel Andersson (fp), Per Jacobsson (fp), Bengtson (cp), Nyman (fp), fru Elvy Olsson (cp), herrar Mattsson (cp), Andersson i Knäred (cp), Mundebo (fp), Elmstedt (cp) och Eriksson i Arvika (fp) som — vid bifall till såväl reservationen 1 som reservationen 2 — anser att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

»3. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 700 och II: 811 samt med bifall till motionen I: 676 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln för budgetåret 1970/71 till *Anpassningsåtgärder för invandrare* anvisar ett reservationsanslag av 3 285 000 kr.,»

b. herrar Bohman (m), Kaijser (m), Nordstrandh (m) och Wennerfors (m) som — vid bifall till reservationen 1 men avslag å reservationen 2 — anser att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

»3. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 700 och II: 811 samt I: 676 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln för budgetåret 1970/71 till *Anpassningsåtgärder för invandrare* anvisar ett reservationsanslag av 2 960 000 kr.,»